

Mikulášek, Miroslav

Úvod

In: *Západ a Východ. II, Tradice a současnost : (literární směry a žánry ve slovanských a západních literaturách jako reflexe stavu světa)*. Mikulášek, Miroslav (editor). Vyd. 1. Brno: Ústav slavistiky na filozofické fakultě Masarykovy univerzity, 1998, pp. 4-5

ISBN 8021009691

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/132416>

Access Date: 21. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ÚVOD

Grant z Fondu rozvoje vysokých škol udělený v r. 1996 badatelskému kolektivu pracovníků z ústavů slavistiky, starověké kultury a romanistiky FF MU v Brně podnítl tento tým k dalším genologickým studiím literárního artefaktu i procesu, které započaly už v první polovině 90. let a byly prezentovány zvl. ve sborníku *Západ – Východ. Litteraria humanitas III.* (Brno 1995). Studium žánrových struktur a systémů od antiky přes Renesanci, baroko atd. až po závěr 20. st. je to, co spojuje jednotlivé autory prací uveřejněných i v daném, genologicky a komparativně orientovaném sborníku. F. Wollman, významný český slavista a inspirátor novodobého srovnávacího bádání v souladu se svým postulovaným cílem vytvořit evoluční světovou srovnávací poetiku (dnes mluvíme spíše o generální morfologické poetice) napsal, že je to „ovšem cíl, ke kterému se dojde teprve v budoucnosti po nesčetných pracích dílčích“; bude to „ohromná mozaika, kde se nepřeborná bohatství tvarů formovými svorníky učení tu lineárně vývojem druhů, tu koncentricky kol geniálního díla, kde jasný bude původ tvarů, jejich trvání, změny, zanikání, kde bude patrné, jak jedno společenské prostředí udržuje a jiné ruší vývoj“ (*Věda o slovesnosti*, 1935). Daná formulace implikovala celý badatelský program, který vzalo za své, resp. realizuje vlastně až současné vědecké pokolení. Proto je v řadě dílčích sond daného sborníku sledován stav a proměny narativních forem od tzv. „menippské satiry“ (v díle Juliána Apostaty) přes hagiografický „nad“žánr (ve II. Knize Dialogů Řehoře Velikého), žánr „putování“ (v próze baroka) až k rozmanitým podobám narace 17.-20. st. v ruské, francouzské a latinsko-americké literatuře („hermetický román“ (B. Pasternak *Doktor Živago*), „invertovaná hagiografie“ (*Život protopopa Avvakuma*) v ruské literatuře, „frenetický román“ ve francouzské literatuře období romantismu poč. 19. st., „román-antiutopie“ v ruské literatuře závěru 20. st., „román-mýtus“ v argentinské literatuře 20. st.); pozornost badatelů se soustředila i na fenomén „petrarkismu“ v epoše moderny, na problémy v komunikaci mezi literárními postavami aj. V dnešní době, která se ve vědě o literatuře vyznačuje množinou uplatňovaných metodologických přístupů (od strukturální sémiotiky až po dekonstruktivismus) hledání genetických souvislostí světového literárního procesu, jeho myšlenkových i tvaroslovných vazeb, což je vlastní „historické poetice“, zůstává osou, jistinou, programem komparativní genologie; svého času ji svorně kultivovala evropská literární věda (P. van Tieghem i F. Wollman aj.). Veselovským nedokončená „Historická poetika“ jako nosník genologického bádání s jeho interpretací geneze proměn

slovesných tvarů a konfigurací nemůže zůstat statickým metodologickým trendem omílajícím badatelské přístupy konce 19. století. Anamnéza tvaru, všech jeho metamorfóz (a *historická poetika* není než anamnéza tvaru, jak o tom píše J.-F. Lyotard) při trvalém, prioritním respektu k objevům strukturální sémiotiky jako soudobého dominantního badatelského směru vyžaduje vnímavou pozornost k hermeneutice, k duchovněným interpretačním přístupům, k tomu, o co usilovali Schleiermacher, Dilthey, později Špet, Kerényi a v nové době Betti, Gadamer, Ricoeur a Foucault. Daný sborník sondující vedle problematiky literárních směrů převážně tvarosloví žánrů prózy prezentuje studie, které nechtějí být pouhou pozitivistickou registrací vnějších analogií děl tvořících literární proces, výčtem empirických jevů, ale aspirují na pohled do „vnitřní formy“ díla, na hloubkový průnik k duchovním strukturám a konstitutivním formantům artefaktu i vývojového procesu. Asimilace poznatků strukturální sémiotiky a aspektů hermeneutiky je cestou schopnou odkrýt nové interpretační polohy v bádání o literatuře příštího století.

Brno 1. 10. 1997

Miroslav Mikulášek